

“ԹՈՂ ՏՈՒՔԻ ՄԱՆ ՏՂՈՑԸ ՈՐ ԻՆՏԻ ԳԱՆ” ՂՈՒԿ. ԺԸ. 46:

ՀԱՏՈՐ Ժ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1, 1881

ԹԻԻ 12

ՁԻՒՆ

Երբեք խորհած էք թէ ձիւն ուր կը գոյանայ. երբեք խնամով քննած էք ձեան հատերու գեղեցիկ ձևերը. երբեք խորհած էք թէ ինչպէս կը կազմուին, ինչ օգուտ ունին և ինչ նպատակի կը ծառայեն ձեան հատերը: Ս. Բ. Գարեւ սա. կա. ք. կրնան պատասխան տալ այս հարցմանը, և այս հարցումները շատ երուն միտքն անգամ չեն գար: Բայց քննենք թէ չկայարդեօք գիտնալու արժանի բան ձեան հատերու վրայ:

Ձիւնը կը սկսի կազմուիլ մենէ վեր, շատ

վեր ամպերու մէջ: Մէգի և շոգւոյ ամպ մը կը տարուի այն ցուրտ կողմերը, և խոնաւութիւնը հետզհետէ պաղելով կ'ըլլայ աւելի ծանր և կը կազմէ մանր կաթիլներ: Ս. Ե. կաթիլները տակաւ առ տակաւ ծանրանալով կը սկսին մեղմով վար տեղալ, և կորսնցնելով իրենց կըր ձևը կ'առնեն մանր սառի թելերու ձև: Յետոյ ուրիշ ազդեցութեամբ այն բարակ թելը իրարու հետ կը միանան և կը կազմեն պատկերին մէջ տեսնուած գեղեցիկ ձևերը,

որ թէ և իրարմէ տարբեր են, բայց ամենքն ալ երկրաչափական նոյն օրէնքով կազմուած են: Գիտունք երկար քննութիւններ ըրած են հասկնալու համար թէ ինչպէս կը շինուին ձեան հատերը: Քէրէր անուն աստեղագէտը հիացմամբ կը խօսի անոնց վրայ, բայց քէրէր միայն մին է այն բազմաթիւ գիտուններէն որ ի զուր ջանացած էին բացատրել թէ ձեան հատերը ինչպէս կ'ըլլան այսպէս գեղեցիկ անկիւնաձև, Մանրացոյցը գտնուելէն առաջ ձեան

տին անկիւններն էին կամ 60 աստիճան և կամ 90 աստիճան: Յարդ ձեան աւելի քան հազար զատ զատ ձևեր նշմարուած են, և անոնցմէ շատերուն լուսանկար պատկերն առնուած է: Ս. մենայն ոք գիտած է թէ ձեան հատերը մեծապէս կը տարբերին մեծութեան կողմանէ: Երբեմն ի տեղալն կը դիզուին իրարու վրայ խոնաւ օդին մէջ, և կ'ըլլան մեծ, բայց այս մեծութիւնը դիպուածական է: Նաեւ բուն հատերն ունին այլապէս մեծութիւն:

հատերու գեղեցիկութիւնը բոլորովին երևան չեղաւ:

1863, յունիսին, կէշէր անուն Սնդղիացին օդապարկով վեր ելլելով 13,000 ոտք բարձրութեան մէջ հանդիպեցաւ մէկ մզոն թանձր մեծ ձիւնաբեր ամպի մը: Կէշէր կ'ըսէ թէ դարմանալի էր տեսնել այն ամպը, և ոչ նուազ զարմանալի էր որ ձեան իւրաքանչիւր հատ որ շատ փոքր էր, բազկացեալ էր շատ նուրբ բիւրեղաձև մասերէ, որոց ծայրերը բոլորովին դատ էին իրարմէ, և ձեան իւրաքանչիւր հա-

օգը շատ ցուրտ է, ձեան հատերը կ'ըլլան փոքր, և այն ատեն կ'առնուն չքնաղ և գեղեցկագոյն ձևեր: Երբ բարեխառնութիւնը կը հասնի երեսուն և երկու աստիճան, ձեան հատերը կը ստուարանան, և անոնց ձևերը որ դեռ գեղեցիկ են՝ կ'ըլլան նուազ յայտնի, նուազ փետրաւոր և աւելի հոծ:

Ընդհանրապէս բոլոր հատերը որ միանգամայն կ'իյնան միևնոյն ամպէ, կ'ունենան միևնոյն ձևը. բայց երբեմն իրարմէ գոյզն հեռաւորութիւն ունեցող ամպեր իրենց սպիտակազգեստ աղայք (ձեան հատերը) մէկտեղ կը դրկեն, և անատեն ձեան հատերը կ'ունենան տարբեր ձևեր:

Որչափ աւելի ցուրտ է օգը, այնչափ նուազ է անոր կարողութիւնը պահելու իւր շողին. ուստի ձիւն և

յերկիր: Հիմա տեսնենք թէ ինչ է անոնց պաշտօնը: Թէ ձեան հատերն ունին յատուկ պաշտօն՝ առ այս չիք տարակոյս: Աստուած բան մը ըրած չէ առանց նպատակի: Ձեան այն փոքրիկ հատերն անգամ ունին պարտք մը կատարելու, և այն պարտքը կատարելու համար կը թողուն ամպերը և կ'իջնեն վար:

Ամառուան արեւը կը ջեռուցանէ երկրիս երեսը, և երախտագէտ գետինը կը պահէ երկար իւր ծոցին մէջ այն կենսատու տապը. յետոյ կու գայ ձմեռն իւր ցուրտ մրրիկներով և կծու հովերով, և երկիրն արագ արագ կը կողբատուի իւր ջերմութենէն, և անոր ծննդոց, այն է՝ բուսոց և տնկոց, արմատները կը գտնուին ի վտանգի կորստեան: Բայց հարիւրաւոր, հազարաւոր և միլիոնաւոր ձեան հատեր,

ձիւներուն հալելու ժամանակը կու գայ, անուշադրը տալով արմատներուն, կ'օգնեն երկրիս վերստին կանաչագեղ զարգարուելու:

ՉԱՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԷ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ

Չարէն ազատ մնալու ապահովագոյն ճամբան է զգուշանալ չար ընկերներէ: «Չար ընկերակցութիւնները աղէկ բարքը կ'ապականեն»: Սնհար է ձեզ, պատանիք և աղջկունք, չար ընկերներու հետ գտնուիլ ստէպ, և չառնուլ օրինակ անոնցմէ: Արդարեւ ձեր ձեռքը չէ ընտրել ձեր գպրոցակիցները կամ զանոնք որ ուրիշ տեղեր ձեր դիմացը կ'ելլեն, բայց կարող էք ընտրել ձեր մտերիները, ձեր առանձին բարեկամները: Պարտիք ամենուն հետ սիրով և քաղցրութեամբ

անձրեւ նուազագոյն են բեւեռային կողմերը քան բարեխառն գօտիներու մէջ:

Բեւեռին աւելի մօտ, երբեմն նաեւ բարձր լեռնային տեղեր, կը տեղայ կարմիր ձիւն: Արիստոտելի ժամանակէն հետէ շատ անգամ յիշուած է այս զարմանալի բնական երևոյթը, իբրեւ հրաշալի գէպք, որոյ վրայ գիտնական զննութիւն ըրաւ 1760 ին բընադէտ մը և ըստ բաւականին պարզեց խնդիրը: Այս բնադէտն էր Սոսիւր անուն անձ մը, որ Ալպեան լեռներուն վրայ տեսաւ կարմիր ձիւն, և քիմիական փորձերով ցուցոց որ այն կարմրութեան պատճառ էր տեսակ մը տնկային հիւթ: Ձեան կարմրութիւն տուող այս տնկային հիւթն է փայլուն կարմիր գնտակներ որ «կարմրաձիւն» կոչուած տունկէն կ'ելլեն:

Ահա տեսանք թէ ուր և ինչպէս յառաջ կու գան ձեան հատերը, ինչ են և ինչպէս կը տեղան ամպերէն

իբրեւ թանձր և խիտ ծածկոց, հովերէն աւլուած գետինը ծածկելով, չեն թողուր ջերմութեան երկրիս ծոցէն դուրս ցնդել, այնպէս որ ցուրտ հողմունք այլ ևս չեն կրնար քաշել առնուլ երկրին կենդանութիւն տուող ջերմութիւնը:

Երբ ձիւնն այսպէս իւր մեծ պաշտօնը կը կատարէ, և ձմեռուան մեկնելու ժամանակը կու գայ, ձեան հատերն ուրիշ օգուտ մը կ'ընծայեն խորտուբորտ գետնին, քանզի հալելով կ'անցնին հողին մէջ, իրենց հետ տանելով մեծ քանակութեամբ անուշադր զոր ամպերէն բերած են իրենց հետ, և որով կը սնանին մազմուկք արմատոց:

Այսպէս ձեան հատերն իրենց անթիւ զանազան ձևերով կը զուարճացունեն գեղեցկապէր աչքեր, կը պահեն երկրիս ջերմութիւնը, և այսու կը պահեն նաեւ տնկոց արմատներն ձմեռուան ցուրտ եղանակին, և երբ

տեսնուիլ: Հոգ չէ թէ բարի են կամ չար անոնք որոց հետ կը տեսնուիք, ամենուն հետ վարուելու էք այնպէս՝ ինչպէս կ'ուզէք որ ամէնքը վարուին ձեզի հետ: Բայց քաղաքավարութիւնը կամ մարդասիրութիւնը չի պահանջեր որ ամենուն հետ ըլլաք սրտակից և մտերիմ: Մարդ երբեմն կը ստիպուի ճամբու ընկեր կամ գործի ընկեր ըլլալ այնպիսի անձերու հետ զորս չուզեր ընել մտերիմ բարեկամ:

Տամ ձեզ քանի մը նշան որմէ կըրնաք ճանչնալ թէ որոնք են չար ընկեր: Պատանի մը կամ աղջիկ որ բիրտ և դաժան է, և աղտեղի խօսքեր կ'ընէ, բարի ընկեր ըլլալու յարմար չէ: Ձեր վարքը և խօսքը կ'ապականին անշուշտ եթէ ընկեր ըլլաք այսպիսիներու: Նոյնպէս եթէ կը տեսնէք որ ձեր ընկերներէն մին անհնազանդ է իւր ծնողաց կամ վարժապետներուն, ստուգիլ զիտցէք որ այնպիսին յար-

մար չէ ձեզի ընկեր ըլլալու, և եթէ ըլլայ ընկեր, կրնայ մոլորեցունել ըզ- ձեզ: Դարձեալ, երբ կը տեսնէք այս ինչ տղան կամ աղջիկը որ կրօնք կամ կրօնասէր մարդիկ կը ծաղրէ և կը նախատէ, գիտցէք որ նաև այնպիսին արժանի չէ ձեր ընկերութեան և բարեկամութեան: Եթէ մտերմանաք այնպիսեաց, պիտի օղորդիք ատել աստուածապաշտութիւն և առաքինութիւն, թերևս նոյն իսկ Քրիստոնէութիւնը:

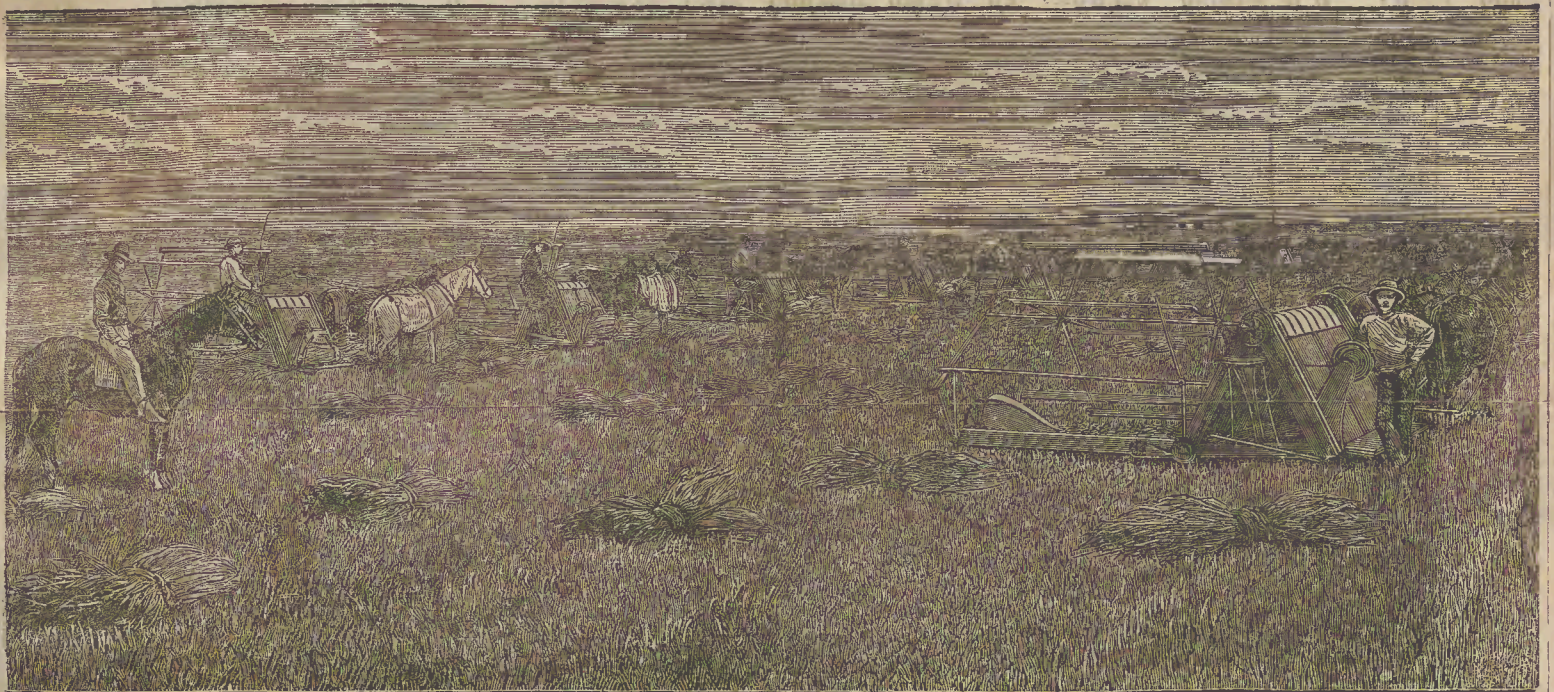
Արդ բոլոր այս տեսակ անձանց ընկերութենէն զգուշացէք: Եթէ կրնաք բարիք ընել անոնց, ըրէք. ջանացէք մանաւանդ բարի օրինակ տալ ամենուն: Չտեսնեն ձեր վրայ ինչ որ գիտեն, դուք ալ գիտէք, թէ չար

բաժնուած են ազարտներու, և կը վաճառուին կառավարութեան կողմէն: Այս դաշտերն առաջին անգամ հերկելու համար պէտք են երկու կամ երեք զոյգ ձի կամ եզ, քանզի խոտի արմատները զօրաւոր են, բայց արտ մը առաջին անգամ հերկուելէն ետքը կրնայ դիւրաւ հերկուիլ զոյգ մը ձիով: Առջի երեսին մէջ կայ պատկեր մը յորում կը տեսնուին մարդիկ որ կը հերկեն երկիրը: Երբեմն արտը կը հերկուի շոգեշարժ մեքենայով: Արտը հերկուելէ ետքը ցորենը կը սերմանուի մեքենայով, և յետոյ երկիրը կ'ընդունի լոյս և ջերմութիւն արևէն և անձրև, և ժամանակին կը հասնի հունձքը: Երկրորդ պատկերին մէջ կը տեսնուին երկրագործք որ հունձը

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

կը յուսամ թէ շատերուն օգտակար պիտի ըլլայ ըսել փոքր աղջկան մը վրայ որ Տէրօջմով ապրած և ի Տէրննջած է, ուստի կը փութամ մի քանի տեղեկութիւն առաջ Ռեբեկա անուն աղջկան վրայ, որ մօտերս իւր մահկանացու կենաց ընթացքը կը քեց Դրոսայի մէջ ցուցունելով հաստատուն հաւատք և հզօր յոյս ի Տէր Յիսուս Քրիստոս:

Ռեբեկա ծնաւ 1870, սեպ. 13 ին և մեռաւ 1881, սեպ. 20, կիրակի երեկոյ ժամը 12 ին: Ռեբեկա կը սիրէր հոգևոր երգեր ի բերան սորվիլ և կարգալ տղայոց օգտակար պատմութիւններ: Ռեբեկա երբ կը լսէր թէ փոքր տղայք կանուխ Յիսուսի գա-

է: Բայց մի մտերմանաք անոնց, և մի թողուք անոնց մտերմանալ ձեզ: Ի վեր քան զամենայն ջանացէք հետևել Քրիստոսի կատարեալ օրինակին: Քրիստոս կ'ըլլայ ձեր մտերմ բարեկամը, եթէ կը տեսնէ զձեզ փափաքող իւր բարեկամութեան:

Ազնուագոյն ընկերութիւն Քրիստոսի հետ ընկերութիւնն է, և անոնք որ զՅիսուս ունին իրենց բարեկամ՝ կըրնան դէմ դնել չար օրինակներու, և մեծամեծ օգուտներ ընել իրենց ընկերներուն և մերձաւորներուն:

ՄԵԱԿՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԵՆԻ ՅԱՄԵՐԻԿԱ

Մեր ընթերցողներէն շատ քիչեր ունին ստոյգ գաղափար թէ ցորեն ինչպէս կը մշակուի յԱմերիկա: Երկրին արևմտեան մասին մէջ կան ընդարձակ և բարեբեր դաշտեր յորս չկայ քար կամ ծառ: Այս դաշտերը

կը քաղեն և որայ կը կապեն: Այս բոլոր գործողութիւնները կ'ըլլան մեքենաներով որ ձիերով կը տարուին արտին մէջ, և կը կտրեն ցորենը, և որայ կապելով կը թողուն դեմին վրայ: Յետոյ այս որաները կը ժողվուին, և ապա ուրիշ մեքենայ մը զանոնք կ'աւել կը զատէ ցորենը յարդէն և կը լեցունէ պարկերու մէջ: Նաև ցորենն աղացուելով ալիւր կ'ըլլայ մեքենայով, և շատ տեղեր ալիւրը կը շաղուուի մեքենայով, և խմորը մեքենայով կտոր կտոր կ'ըլլայ և կը դրուի երկաթեայ կառքի մէջ որ կ'երթայ մինչև փռան դուռը, և փռան դուռը ինքնին կը բացուի, և խմորով լեցուն կառքը կ'երթայ փռուին մէջ, և կը մնայ հոն մինչև որ խմորն եփուի, և յետոյ դուրս կ'ելլէ լաւ եփուած հացերով և բոկեղներով (փփ): Մեքենայք բոլոր այս գործողութիւնները կը կատարեն ժամացոյցի պէս կանոնաւոր կերպով:

ցած էին, ի խորոց սրտի հառաչելով կ'ըսէր. «Երանի՜ թէ ես ալ Յիսուսի քով երթայի:» Այս փոքրիկ աղջկին ունէր աղնիւ ոգի, կը հնազանդէր միշտ իւր ծնողաց և վարժապետաց, կը սիրէր իւր եղբայրներն և ընկերները, և չէր ուզեր վշտացնել զոք, մանաւանդ զթած սիրտ ունէր, և որչափ կրնար, կ'ուզէր օգնել աղքատաց: Ռեբեկա իւր հիւանդութեան ատեն յաճախ կ'ըսէր. «Իրիստոս, մեր Տէրը, ինչե՞ր կրեց», և համբերութեամբ կը տանէր իւր ցաւերուն, և չէր դանդաւոր: Հիւանդութիւնն ի սկզբանէ անտի ուստիկ էր, և շատ յոյս չկար թէ աղջիկը պիտի ազատէր, ուստի Ռեբեկա մահը միշտ իւր աչաց առջև ունելով կը փափաքէր որ մայրը քովը մնար և աղօթէր: Վերջին օրերը մանաւանդ շատ կը փափաքէր որ Երկինք երթալու վերա-

բերեալ երգեր երգուէին, և կ'ըսէր թէ երազին մէջ հրեշտակաց հետ կը տեսնուէր և կը խօսակցէր: Մահուանէն կէս ժամ առաջ Պատ. երէցն հարցուց անոր, «Ռեբեկա, մահուանէ կը վախնաս»: «Ոչ, մահուանէ չեմ վախնար» պատասխանեց Ռեբեկա: Երբ աղջկան առողջութենէն բոլորովին յուսակաւոր եղան, մայրն ըսաւ անոր, «Միրելի աղջիկս, Գրիստոս կը կանչէ զքեզ, հիմա դուն գնա, քիչ ատենէն մենք ալ պիտի գանք: Այս աշխարհի համար մայրդ ես էի, բայց հիմա քան զիս աւելի աղէկ մօր մը քով կ'երթաս»: Ռեբեկա երբ մօրն այս խօսքերը լսեց, լալով իւր դողդոջուն ձեռքերը տարաւ մօրը երեսն, և աչուրները դէպ երկինք վերցնելով ըսաւ, «Յիսուս, եկուր. Յիսուս, եկուր. զիս քովդ տար»: Այս ըսելով նայեցաւ

կիանոն, և յետոյ ճաբոնի և Չինու եզերքէն անցնելով Սուէզի ջրանցքի ճամբով դարձաւ Եւրոպա, և այսպէս նաւարկեց Եւրոպայի և Ասիոյ բոլոր եզերքը: Այս երեսին պատկերը կը ցուցունէ այն նաւը որ թնդանով կ'արձակէ ողջունելու Չէլուքին հրուանդանը, որ է Ասիական Բուսիոյ ամենէն հեռաւոր ծայրը դէպ ի հիւսիս: Այս հրուանդանն է հիւսիսային լայնութեան 77° 41' և կրիստիէն հաշուելով արեւելեան երկայնութեան 104°: Ճանապարհորդք Ասիական Բուսիոյ եզերքը տեսան այնպիսի թռչուններ և անասուններ որ ընդհանրապէս կը գտնուին ցրտագոյն երկիրներու մէջ: Այս անասնոց գլխաւորն էր սպիտակ արջը: Լէնա անուն փոքր նաւ մը ճամբորդութեան առաջին մասին ընկերացած էր վէկա նաւին, բայց վերոյիշեալ

զիւղը չեն, Յովսէփ հիւանդ է, և այսօր օդն այնպէս անձրեւոտ է որ միւս աշակերտք չեն կրնար դալ:

«Ռեբեկա», ըսաւ մայրը, «պէտք է որ դուն այսօր մանաւանդ դպրոց երթաս վարժապետդ քաջալերելու համար»:

«Գիտեմ այնպէս է», ըսաւ կարապետ, «բայց դժուար է ինձ մինակ մնալ դասին մէջ մինչ բոլոր դասընկերներս բացակայ են»:

«Դասերդ սորված չե՞ս» հարցուց մայրը:

«Այո, դասերս սորված եմ» պատասխանեց կարապետ, «բայց չիտակըն ըսեմ, երբ դասատուն զիս մինակ կը գտնէ դասին մէջ, դժուար հարցումներ կ'ընէ»: Սակայն այս խօսակցութենէն ետքը կարապետ դպրոց գնաց:

Դպրոցէն դառնալէն ետքը մայրը

անոնց որ իւր շուրջն էին, և իբր թէ ըսել ուզեց որ կը մեկնէր իւր սիրելիներէն: Հայրը գործի պատճառաւ բացակայ էր, և որպէս զի Ռեբեկա հօրը կարօտը մոռնար, եղբայր մը, որ Ռեբեկայի հօրը կը նմանէր, Աստուծոյ խօսքէն կարդալով աղօթքը բրաւ: Ռեբեկա աղօթքն ուշադրութեամբ մտիկ ընելէ ետքն աւանդեց հոգին:

«Երանելի ես ան մեռելները՝ որոնք Տէրօյմով կը ննջեն»:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Պրուսա, հոկտ. 28, 1881

ՎԵԿԱ ՆԱԺԸ

Աւետարեւրի 10 թուոյն մէջ գրինք պատկերն Ատոլֆ Նորտէնսքիլտ անուն նշանաւոր անձին, որ վէկա անունով Շուեռէն ճամբայ ելաւ Հիւսիսային ուղիներէն, և Պէրլինի նեղի ճամբով անցաւ Խաղաղական ուղի

հրուանդանն անցնելէ ետքը Լէնա ետ դարձաւ, և վէկա դնաց դէպ ի Պէրլինի նեղուցը և ձմեռ մը անցուց սառեւոր մէջ, և ձմեռն անցնելէ ետքը կրցաւ շարունակել իւր ճամբորդութիւնը:

ԲԱՐԻ ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ

Անձրեւոտ օր մը կարապետ ըսաւ մօրը. «Մայրիկ, այսպիսի օր մը դըպրոց երթալու չեմ»:

Մայրն ըսաւ, «Ինչու պիտի չերթաս, որդեակ. միթէ անձրեւէն կը վախնաս»:

«Ոչ, մայրիկ, անձրեւէն չեմ վախնար» ըսաւ կարապետ:

«Դուն դպրոց երթալ կը սիրես, այնպէս չէ» հարցուց մայրը:

«Այո», պատասխանեց կարապետ. «կը սիրեմ դպրոց երթալ երբ բոլոր միւս աշակերտք հոն են: Բայց, մայրիկ, զիտես որ Սարգիս և Երուանդ

հարցուց կարապետին, «Այսօր դասիդ մէջ մինակ էիր»:

«Այո, մինակ աշակերտ ես էի» պատասխանեց կարապետ:

«Դասին մէջ մինակ ըլլալ այնչափ դժուար եղա՞ւ որչափ կը կարծէիր»:

«Ոչ, այնչափ դժուար չեղաւ: Դասատուն տեսնելով որ ես մինակ եմ, ըսաւ, «Կարապետ, դժուար պիտի ըլլայ քեզ բոլոր հարցմանց պատասխանել, ուստի կարգաւ ես քեզ հարցընեմ և դու ինձ հարցուր»: Այսպէս ըրինք, և դասը շատ զուարճալի եղաւ»:

Տարիներ անցնելէ ետքը կարապետ կը յիշէր այն անձրեւոտ օրն իբրև մին իւր կենաց նշանաւոր օրերէն, քանզի այն օրը սորվեցաւ յարատեւել դժուար պարագաներու մէջ ալ:

Ամերիկայի Մեխիկոնայի ընկերութեան կողմէն
Խմբագիր ճ. Բ. ԿՐԻՆ
Ֆիլադելֆիայ եղբուշու, Ամերիկան Իսան

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՅԱՆՈՐ ՊՈՅՆՅԱՆ